

Bir «Üçüncü Yol» Arayışı Üzerine -I-

«Aydınlık» dergisinin Kasım/1975 (57.) sayısında, AYDINLIK imzasıyla yayımlanan «Dünya Birleşik Cephesinin temel gücü: Üçüncü Dünya» başlıklı yazı, ÇKP ve onun sadık izleyicilerinin temel görüşlerini ve bu görüşlerin niteliğini tesbit etmek açısından son derece ilginç ve önemli bir belgedir.

Bu yazıda öne sürülen görüşler ve tezler, epeydir parça parça öne sürülmemekte idi zaten. Ama ÇKP ve izleyicilerinin şu son yıl içinde tüm dünyada aynı anda ve aynı sözlerle başlattıkları siyasal kampanya ve uygulamaların anlamı, böyle bir yazının ışığında son derece açık ve anlaşılır hale gelmektedir. ÇKP eğiliminin ayrılmaz bir yanı olan istikrarsızlık, kesin dönüşler, «öz eleştirisi» ayinleri artık durulacak gibidir.

Gerçekten de dünyada ve Türkiye'de, genel olarak iki süper devlete ve özellikle de «Sovyet Sosyal emperyalizmi»ne karşı mücadele etmeyi vazgeçilmez, temel, kesin ayırım çizgisi olarak sunanlar, yani ÇKP ve onun sadık izleyicileri, bu noktaya gelinceye kadar hayli dolambaçlı bir yol takip ettiler, öz eleştirilerle dolu yoğun bir biçimleniş dönemi geçirdiler. Öyle ki, bu insanların herhangi bir anda büyük gürültülerle ilân ettikleri tezlerini, bir-iki yıl sonra artık tamamen unuttuklarını, hattâ bu tezlerin hatalı, yanlış ve karşı devrimci bile olduklarını iddia ederek, yeni bir tezi eskisinden de beter bir şiddetle savunduklarını gördük. Türkiye'de PDA hareketi olarak bilinen bu akımın 1969'dan itibaren yazıp söylediklerine bakanlar, orada sürüyle örnek görecektir. Ve yine ÇKP'nin SBKP'ni önce «kardeş parti» (1961'e kadar) sonraları «revizyonist» (1963'lerde), «sosyal emperyalist» (1973'e kadar) ve «faşist» (1974'den beri) olarak nitelediklerini görürüz. Oysa tezler sürekli değiştirilirken veya diyelim SSCB'ye yüklenen sıfatlar giderek bambaşka nitelikler alırken, somut gerçeklikte bu tırmanışı makul gösterecek köklü değişimler yoktur. Örneğin SSCB'nin yapısı ve genel politik anlayışı «kardeş» olarak nitelendiği 1960'dan, «faşist» olarak nitelendiği bugüne kadar özünde aynıdır. SSCB'nin dünya ölçüsünde askerî-nükleer gücü o yıllarda da vardır, okyanuslarda filoları o yıllarda da gezerdi ve SSCB o yıllarda da birçok ülkeye «yatırım»lar yapardı. Yönetici kadrosu da hemen hemen değişmeden kaldı. Öyleyse bugün SSCB'nin «faşist» ve «sosyal emper-

yalist» diye suçlanmasına gerekçe olarak gösterilen tüm bu «dell»ler, o yıllarda niçin böyle tanımlamalar yaptırmamıştır?

Bütün bunlar birçok kişiye anlamsız gelmekte, kafaları bulandırmakta ve iyi niyetli bir sosyalisti şaşkınlıklara, duraksamalara ve giderek hareketten uzaklaşmaya itmektedir.

Oysa 1970'lere kadar ÇKP'nin tavrı, genellikle dogmatik, sektör bir Marksizm diye nitlenirdi. ÇKP'nin savaşçı, aktif yöntemler önermesi ve tartışmalarda sık sık Marx ve Lenin'in sözlerini tekrarlama bu kanının yerleşmesine yardımcı oluyordu. Ayrıca SBKP'nin «barış», «kapitalist olmayan yol» vb. şeklinde öne sürdüğü görüşlerinde sezilen yumuşak hava, birçok Sovyet taraftarında bile, Çin'le «saf Marksizm - Leninizm»i temsil ettiği biçiminde gizli bir kabulü dahi barındırabiliyordu. SBKP'de revizyonizm eğilimi az çok varsayıldığında, özellikle Lenin'in yazılarında bolca bulunan, revizyonizmi şiddetle mahkûm eden metinlerin, ÇKP tarafından kullanılması kolaylaşıyordu. Böylece savunmaya itilen SBKP karşısında ÇKP, anti-revizyonist olmanın üstünlüğünü ele geçiriyor ve bu konudaki engin Marksist materyalin ardında saf, tavizsiz bir Marksizm - Leninizm'in temsilcisi gibi görünebiliyordu.

1965'lerde SSCB «sosyal emperyalist» diye nitelenmeye başlarken ilk kez, «ve Mao Ze Dung düşüncesi» ibaresi de Marksizm - Leninizm tanımına dahil ediliyordu. Birbirleriyle ilgisiz gibi görünen bu iki olay aslında içsel bir ilişkiyi anlatır. O tarihe kadar tartışmalarda Mao Ze Dung'un herhangi bir konudaki görüşü, Marx ve Lenin'in aynı konudaki görüşüne uygun olduğu söylenerek, pek de sık olmamak üzere yer alırdı. Yani Mao, sadık bir Marx - Lenin takipçisi olarak sunuluyordu. «Katkı»sından hiç sözü edilmezdi. Ama «kültür devrimi» olayı ile birlikte, Çin'de Mao'nun neredeyse ilâhlaştırılmasına varan bir ideolojik seferberlik açıldı. «Katkı»dan söz edilmeye başlandı. Kampanya biterken, «devrim» içinde oluşmuş bir dizi biçim ve kurum terkedildiği halde, bu iki kurum, tüm ÇKP ideolojisini belirleyen başlıca olgular olarak en gösterişli bir biçimde yerleşmişti. Aynı zamanda SSCB'de artık «revizyonist» falan, değil, düpedüz «emperyalist» oluvermişti.

Ayrıca kültür devrimi süresince ve ondan sonra, Marx - Lenin ile Mao Ze Dung görüşleri

arasında yukarıda işaret ettiğimiz ilişki ve oran tamamen değişmişti. Marx ve Lenin'den çok sınırlı ve nerdeyse tekil sözlerle indirgenmiş kanıtlar görülebilmekte, ama her sözün başında mutlaka Mao Ze Dung görüşlerinden söz etmek vazgeçilmez ilkeymiş gibi bir uygulama hüküm sürmektedir artık.

Böylece **teorinin** yerini Mao Ze Dung'un **öğretileri** almıştır. Artık her yargı bu «öğretiler»lerden herhangi birini şöyle bir hatırlatıyorsa, doğru sayılır hale gelmiştir. Şu son söylediklerimizin gerçeklik payını görmek isteyenler herhangi bir ÇKP yayını, örneğin «ÇKP'nin 10. millî kongresi belgeleri» adlı broşürü incelesinler.¹

Başından da belirttiğimiz gibi 1960'lardan günümüze kadar birbiriyle çelişkili birçok tezi sırayla öne süren, sürekli bir özeleştirme uygulamasını, bilinen Marksist uygulamada şaşkınlık yaratacak ölçüde ve biçimde kullanarak, zikzaklı, garip bir rotada seyreden ÇKP ve onun sadık izleyicilerinin bu çalkantılı geçmişleri, anlaşılabilir gibi görünmektedir. Üstelik bu siyasal çizgi her döneminde kendisini «en doğru», «yanılmaz», «proleter devrimci» gibi sıfatlarla da ilân edebilmiş ise.

Ancak bu «anlaşılabilirlik» artık sona ermektedir. ÇKP'nin «Mao Ze Dung düşüncesi» olarak ileri sürdüğü «öğretiler» bütünü, geliştirdiği «sosyal emperyalist - faşist» tanımlamasından kaynaklanan yeni dünya analizleri ve mücadele biçimi önerileriyle birlikte, bu siyasal akım berrakça kendini göstermekte, onu tanımlamak mümkün hale gelmektedir. Şimdi ÇKP, Marx ve Lenin'in sözlerini bolca kullandığı biçimler altında pek sezilemeyen tarihî eğilimini etrafıca ortaya koyabilmekte, Marx ve Lenin'i tarihteki büyük adamlar —ama daha çok—, iyi işe yaramış araçlar müzesine yerleştirebilmektedir.

Bugüne kadar teori iyi «işe yaramış», aynı zamanda da iyice işe yaramaz hale getirilmiş yozlaşmıştır. «Öğretiler» pekâlâ teorinin yerini alabilir. ÇKP'nin şu sıralarda şaşkınlık yaratan bir cüretle ileri sürdüğü tezlerin ve analizlerin altında kendini duyuran temel mantık budur.

Şu anda ÇKP'ye egemen olan **tarihi eğilim** böyle düşünüyor ve düşünebilir. Ona bu şimdiki rahatlığını sağlayan ve gerekli mücadeleyi kendi gerçek özeleştirisini ideolojik ve pratik düzeyde yapamadığı için veremeyerek; savunur gözüktüğü Marksizmi ölü metinler haline getiren gelişmelerde hayli yüklü payı olanlar, bu durumu ister istemez kabul etmiş olabilirler.

Ama Marksizm - Leninizm, ne bir anın, ne de bir dönemin siyasal hareketi veya belli sloganların toplamı değildir. Bunun içindir ki, belli bir tarihî eğilim, bir siyasal akım, onu işe yarar bir şey gibi kullanıp bir kenara koyabileceğini sandığı anda, işinin bitirildiğini de çok geçmeden görür. Sosyalizmin tarihinde Bakunin'in, Lassalle'in, legal «Marksist»lerin karşılaştıkları akıbet, er-geç kendini başkalarına da gösterecektir.

ÇKP eğilimi, şimdilerde kendi içinde tutarlı,

dengeli bir görüşe varmış, geçmişinde bölük pörçük ileri sürdüğü birtakım tezlerle anlamlı bir bütünlük kazandırmıştır. Böylece kendini bir tepki olarak açığa vurduğu 15 yılı aşkın bir sürenin sonunda, çeşitli ara aşamalardan geçerek kendi diyalektik gelişiminin belli bir noktasına varan tarihi eğilim, her yanıyla biçimlenmiştir.

I. CEPHE ve İTTİFAK NEDİR?

Biz bu biçimlenişin ilk geniş ifadesini yazımızın en başında belirttiğimiz gibi «Aydınlık» dergisinin 57. sayısının baş yazısında bulduk. Bunun için ÇKP'nin ve onun sadık izleyicilerinin görüşlerini bu yazıyı temel alarak inceleyeceğiz.

Derginin baş yazısının başlığı «Dünya Birleşik Cephesi» gibi bir tanımlı içermektedir. Bu terim, yazının birçok yerlerinde rastladığımız göre önemli, ilginç bir kavram olmalıdır.

Önemli ve ilginç olmasına rağmen gariptir ki **yeni** bir kavram bu.

Bu kavramla anlatılmak istenen şeyin niteliğine geçmeden önce, Marksist terminolojide sıkça geçen ittifak ve cephe kavramları üzerine birkaç söz söylemek gerekecek.

Marx - Engels'de, özellikle Lenin'de, «İttifak» kavramına sık sık rastlarız. Sınıfsal **ittifaklar** birçok kez incelenir, önerilir, ortak **eylem** programlarında somutlaşır.

Ancak ne Marx - Engels'de, ne de Lenin'de «**cephe**» kavramına hiç rastlanmaz.

Bu acaba görüldüğü kadar önemsiz bir şey midir?

Son 30 - 40 yıldır cephe, ittifak sözleri o kadar birbirine karıştırılarak söylendi ki, yukarıdaki yazılanları gereksiz, anlamsız saymak kolayca mümkündür.

Marksizm'in ustaları, en basit kavramlarda bile olağan dışı bir titizlik gösterirler. Buna birçok kez işaret edilmiştir. Bu bakımdan «Cephe» gibi bir sözcüğü bilerek kullanmadıklarını kesinlikle söyleyebiliriz.

Çünkü cephe ve ittifak farklı şeyleri anlatırlar.

Cephe; içinde bulunulan durumu **aynı nitelikte** değerlendiren ve bu durum içinde **alınacak genel tavrın yönü ve içeriği konusunda ortak bir görüşe** sahip olan unsurların bir araya gelmesiyle oluşur.

Örneğin kapitalizmin gelişmesini kendi küçük sermaye ve topraklarını tehdit eden, yıkıcı bir güç olarak nitelemekte fikir birliğine varan şehir ve köy küçük burjuvazisi, bu olguya karşı **cephe kurabilirler**. Ama aynı kapitalizm olgusunu yalnızca yıkıcı bir güç olarak değil, zorunlu bir tarihî gelişim olarak ve tüm sınıflı toplumların en son biçimleniş olarak niteleyen proletarya, bu anılan sınıflarla cephe oluşturamaz. Olsa olsa geçici (tarihi) bir ittifak kurar.

Çünkü ittifak, içinde bulunulan durumu **aynı nitelikte değerlendirmeyen ve bu durum içinde alınacak genel tavrın yönü ve içeriği konu-**

sunda ayrı görüşlere ve programa sahip unsurların, bu durumun belli tarihi bir evresi için ve eylem düzeyinde, sınırlı pratik ara hedefler için biraraya gelmeleriyle oluşur.

Örneğin işçi-köylü ittifakı, hiçbir zaman kalıcı programları üzerine kurulmamıştır. İşçi sınıfı, tarım alanında kendi kollektivist programından, bu programın köylüler içinde yaygınlaştırılması, propaganda edilmesi temel anlayışından vazgeçmediğini her zaman açık açık söylemiştir. Köylülere verdiği tek ve sağlam güvence yalnızca şudur ki, o, bu amacını asla zor kullanarak değil, ikna yoluyla gerçekleştirmeye çalışacaktır. Bu tavrını da «iyi niyete falan değil,» nesnel imkânların varlığına dayandırır. Ve o, köylülere içinde bulunulan evrede, birlikte bir pratik hedefi gerçekleştirmeye çalışmanın somut gerekçelerini gösterirken, her iki sınıfın bu yaşanan anı aynı nitelikte değerlendirdiklerini bilir ve söyler. Köylülüşe çıkar ve programlarının bir ara hedefte tarihi olarak birleştiğini, ama bu hedefe erişildikten sonra ayrı yollar izleyebileceklerini açıklıkla anlatır. İttifak bu anlayışla kurulur.

Lenin'in «işçi-köylü ittifakı» adı altında toplanmış makalelerinin tümü bu belirttiğimiz özelliği vurgular.

İttifak ve cephe tanımlarından açıkça anlaşılacağı üzere; **proletarya, toplumsal işlevi, siyasal anlayışı ve programının başka sınıf ve tabakalardan nitelikçe farklı oluşundan dolayı** ancak ittifaklar kurabilir.

Bunun içindir ki Marx-Engels ve Lenin çağlarının siyasal terminolojisinde yer aldığı halde «cephe» sözcüğüne ve anlayışına itibar etmemişlerdir.

Bir ufak, ama anlamlı yan da şudur: Cephe belli bir durumu korumaya, savunmaya yönelik bir anlayışın yansıttığı halde; ittifak, değişen durumları varsayan, korumaktan öte, bir başka durum yaratmaya yönelik, atak bir anlayışı yansıtır.*

Simdi «dünya birleşik cephesi» kavramına dönebiliriz.

II. TEMEL GÜÇ = TEMEL ANLAYIŞ

Sosyalist siyasal mücadelenin bilimsel temellerinin oluşturulduğu 1848'den bu yana (K. Manifesto'dan beri) işçi sınıfının dünya ölçüsünde tek temel gücü şu olmuştur: **Dünya işçilerinin birliği**. «Enternasyonal» örgütlenmeleri bunu anlatır.

ÇKP ve yandaşlarının Marksizm'i kimselere bırakmadıklarını ve kendi, «Dünya birleşik cep-

hesinin temel gücü: Üçüncü Dünya» tezlerini tamamen Marksist diye nitelediklerini biliyoruz.

Açıkça görülüyor ki «Bütün dünyanın işçileri birleşin» sloganı ve anlayışı ile ÇKP'nin şu son sloganı hayli farklı şeylerdir.

Bu çok farklı sözlerle ve anlayışla öne sürüldüğü açıkça görülen iki slogan-tezden başka, 1920'lerde Üçüncü Enternasyonalce kabul edilen şu slogan da var: «Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen haklar birleşin.»

Lenin bu slogan konusunda kendisine sorulan bir soruyu şöyle cevaplandırıyor:

«...Muhakkak ki **Komünist Manifestosu** açısından bu değişiklik (yani «ezilen halklar» ibaresinin konulması. Ö.L.) yanlıştır, ama K. Manifestosu çok değişik koşullarda yazılmıştır. (yani 1848'de, tüm Avrupa işçi ayaklanmaları ile sarsılırken. Ö.L.) oysa günümüz siyaseti açısından bu yapılan değişiklik doğrudur.... (Avrupa ve Asya'da itilaf devletlerine karşı oluşan hareketler ve millî tepkilere işaret edildikten sonra Ö.L.)... Sonuç olarak bütün bunlar, Rusya'yı dünyanın bütün ezilen halklarının baş temsilcisi yapmıştır. Olaylar halkların dikkatini Rusya üzerine çekmektedir.»²

Bu kısa açıklamada da hemen görüleceği üzere, Lenin, yapılan değişikliği «günümüz siyaseti açısından» yerinde görmektedir. Fakat buna rağmen, o günün dünyasında işçi sınıfının siyasal varlığının en somut ifadesi durumunda olan «Rusya'yı «bütün ezilen halkların baş temsilcisi» olarak nitelemektedir. Yani Lenin, işçi sınıfının veya onun temsilcisinin her durumda belirleyici, temel rolüne vazgeçilmez önemi hiçbir tereddüde yer bırakmayacak biçimde vermektedir. Bu özellik Lenin'in «ezilen halklarla ittifak» sorunu üzerine tüm teorik-pratik önerilerinin ilk maddesidir zaten. Ve bu konuda zerrece bir ödün verilmesine, özünde de, sözünde de karşıdır.

Çu En Lai, ÇKP'nin 10. Kongresinde Merkez Komitesinin aşağıda bir bölümünü vereceğimiz raporunu okurken, elbette tüm bunları biliyordu:

«...Lenin, emperyalizmin, kapitalizmin bütün çelişkilerini son haddine kadar arttırdığını söyledi. Böylece emperyalizmin, proletaryanın sosyal devriminin arifesi' olduğu sonucuna vardı ve **proletarya devriminin emperyalizm çağındaki teori ve taktiklerini ortaya koydu**. Stalin şöyle dedi: 'Leninizm emperyalizm ve proletarya devrimi çağının Marksizmidir.' Bu tamamen doğrudur. Lenin'in ölümünden bu yana dünyanın durumu büyük değişikliklere uğramıştır. **Ama çağ değişmemiştir.**»³

Şu yukardaki sözlerle biz katılıyoruz, ama ÇKP ve izleyicisi «Aydınlık» acaba gerçekten kabul etmişler midir?

Hemen görülüyor ki, «Dünya işçileri ile ezilen halkların ittifakı» şeklindeki Leninist taktik ve tez ile, «Dünya birleşik cephesinin temel gücü: Üçüncü Dünya» tezinde savunulan taktikler arasında söz olarak hiçbir bağ yoktur. Öz olarak da olmadığını inceleme gösterecektir.

III. ALTÜST OLAN NEDİR?

«Aydınlık,» o artık çok bilinen kendine özgü üslupla bir dünya tasviri yapıyor yazının başında. Bunu takiben ilk ara başlığı atıyor: **Dünya altüst oluyor, her şey yeniden saflaşıyor.**⁴

Bu bölümde anlatılanlardan çıkan sonuçlardan ilki, «altüst olma» ve «yeniden saflaşma» terimlerinin farklı iki şeyi temsil etmek üzere kullanılmış olmasıdır.

«Yeniden saflaşma» terimi, ÇKP'nin kendi «Cephe» teorisine ilk adım olduğu için, ayrıca ele almak gerekmez. Kaldı ki bu «saflaşma» olgusunun kendisi «altüst olma» olayının bir sonucu durumundadır. Dolayısıyla ilkin, ÇKP ve «Aydınlık»ın, «altüst olma»dan ne anladığı ve bu anlayışın niteliği tesbit edilmelidir.

ÇKP, öteden beri, Marksist tahlilin hemen tümüyle arızı diye nitelediği bazı yolsuzluk olaylarını ve uygulamalarını öne sürerek veya ancak «sapma» kelimesini haklı gösterecek kanıtlara dayanarak; SSCB'nin «sosyal emperyalist», öteki Doğu Avrupa ülkelerinin de «kapitalist» olduğunu iddia etmektedir. Belirtelim ki bir toplum biçimine geçiş dönemi esnasında, birçok eski alışkanlık bir süre daha yaşamaya devam eder. Örneğin; kapitalist topluma geçişte, feodalizmden arta kalmış birçok kurum pek az değişerek, ama süreç içerisinde değişime devam ederek yaşar. Ayrıca bizzat kapitalizmin değer ölçülerine göre de yanlış ve zararlı sayılan, rüşvet, yolsuzluk olayları da görülür. Ama hiçbir bilimsel tahlil, bu geri kurumları veya «ahlâksızlıkları», bu toplum biçimini yıkacak temel önemde olgular olarak görmez. Marksizm, kapitalizmin bu yolsuzluklar nedeniyle değil, onun ötesinde —hiçbir yolsuzluk olayı olmasa bile— bizzat sistemin temel çelişkisine göre yıkılacağını ve yeni bir toplum biçimi yaratacak yapısal ilişkileri geliştirdiğini gösterir. «Yolsuzluk»lar veya «ahlâksız, baskınsız yöneticiler» yüzünden sistemin yıkılacağını söyleyenler, ancak papaz takımı veya ahlâk feylesofları gibi bilimden bigane adamlardır.

ÇKP bu adamlar gibi olanların çok önemli buldukları «delil»leri öne sürerek, «toplum biçimi değişimi» gibi son derece geniş kapsamlı ve öyle, bir gecede, bir grup adamın isteği ve ısrarı ile olması mümkün olmayan ve kaldı ki mutlaka toplumsal bir tepkiyi anında yaratacak bir temel tarihî olayı açıkladığını sanmaktadır. Oysa ÇKP'nin tüm açıklamaları, ancak bir «sapma»yı, **sosyalizme geçiş temeli üzerinde, içinde bir sapmayı** anlatabilecek önemdedir yalnızca.

İşte bölüm başlığında geçen «altüst olma» sözü ile özellikle şu mahut sosyalist iken kapitalist olma olayı anlatılıyor.

ÇKP'nin bu konuda söylediği her şeyi biran kabul etmiş olsak bile, kullandığı «altüst olma» sözü ve bu sözle ifade edilen anlayışı Marksist saymaya imkân yoktur.

Çünkü Marksist tarih anlayışında «altüst olma» kavramı yoktur ve «altüst olma»larla yürü-

yen bir dünya tarihi anlayışı kesinlikle reddedilir.

Görülüyor ki bu noktada sorun, Marksizm'in en temel öğelerinden biri üzerinde kesin bir ihtilafın varlığını işaret etmektedir. Ve bırakınız kendisine «yüce Marksist» diyenler, çok daha mütevazı Marksistler bile bu konuda Marksist tarihin hiçbir bulanıklığa yer vermeyecek biçimde ifade edilmiş «temel doğru»sunun ne olduğunu bilirler.

Geçelim, çünkü az sonra aynı «ihtilaf»la yeniden karşılaşacağız ve bu işin tesadüfi veya yanlışlıkla olmadığını göreceğiz.

Aynı bölümde «Aydınlık» şunları yazıyor: «Sovyetler Birliği'nin sosyal-emperyalist bir ülke haline gelmesi ve Doğu Avrupa ülkelerinin de kapitalizme geri dönmeleri ile birlikte dünya sosyalist kampı dağıldı. Proleter diktatörlüğünde ısrar eden Çin, Arnavutluk, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti gibi ülkeler **dünya antiemperyalist cephesinde** mücadelelerine devam ettiler.»⁵ (altı çizili yerler benim Ö.L.)

Demek ki «altüst olma»lar esnasında, her şeyden çok kendi adına konuşan Çin'i, Sovyetler Birliği'nin düştüğü feci akıbetten kurtaran, onun «ısrar»ı olmuş. «İsrar» etmiş ve şu altı üstüne gelen dünyada bu «ısrar»ı sayesinde «geri dönüş»ten kurtulmuş. İnsanın bir dahaki «altüst olma»dan da kurtulması için dua edeceği geliyor.

«İsrar etmek», öznel, iradi bir çaba. Ve bu çaba öylesine önemli ki tarihin gidişine bu denli köklü dönüşümlerden söz edildiği anlarda bile tek başına etki yapabiliyor.

Pekâlâ, bu «ısrar eden»ler kimdir? Bu sorumuzla «ısrar etmeyen»leri de sormuş oluyoruz. Bunlara yazı içinde bulanık cevaplar verildiği için biz biri ısrar eden, öbürü ısrar etmeyen iki farklı tavrın sahiplerini aynı kategoriler içinde arayalım. Buna göre iki varsayım mümkündür: İlki «ısrar» edip etmemek tercihini yapacak olanlar o ülkenin **halklarıdır**. ikincisinde ise bu tercihle **Komünist Partileri** karşı karşıyadır.

İlk varsayım ele alalım. Öyleyse Sovyetler Birliği halkları ısrar etmeyerek «sosyal-emperyalist» bir ülke haline gelmeyi tercih etmişlerdir. Bu tercihe SBKP de ses çıkarmamış ve uymuştur. Anılan «dönüş» eğer Sovyetler Birliğinde bu kadar sessizce, ÇKP hariç —ki o da on yıl sonra— kimsenin farkedemeyeceği biçimde oluvermişse başka bir açıklama mümkün değildir. Üstelik ÇKP ve «Aydınlık» Sovyetler Birliği'nde «bütün milliyetlerden halk»ın «köleleştirildiğini» de söylüyor, ve Sovyetler Birliği'nin bir «halklar hapshanesi» haline geldiğini ilân ediyor. ÇKP ve «Aydınlık»ın bize kabul ettirmeye çalıştığı Sovyetler Birliği bu hale gelmiş demek. Pekâlâ Sovyetler Birliği için «tarihi yaratan biricik itici güç» olan «halk» tüm bunları da «tercih etmiş» oluyor mu? «İsrar etmemekle» bu hallere düşen halkın «itici güç» olma fonksiyonu bu durumda ne

* Burada şu noktaya hemen işaret edelim ki, Vietnam, Kamboç, vb. ülkelerde, isimleri «Cephe» olan örgütlenmeler, aslında ittifaktırlar. Ve zaten kendi eylemlerinin niteliği de budur. «Cephe» sözü, hepsi de savaş içinde oluşan ve gelişen bu hareketlerin askerî yanının egemen oluşundan ötürü seçilmiştir başlangıç ve gelişme dönemlerinde.

anlama gelir ve bu fonksiyon nasıl engellenebilmiş? Bu **mümkün olabilir** mi imiş? Üstelik bu halklar sosyalizmi tatmış, kendi sistemlerini inatılmaz bir direnişle Nazi istilâsına karşı korumuşken, bunca deneyden geçmişken. Eğer dünyada özellikle bir halk'a «tarihi yaratan **itici güç**» olma şerefi verilmek istense buna en yakın olan halklardan biri ve başlıcası Sovyet halkları olmaz mı? Eğer bu halk bile ısrar edemeyip «geriye dönüş»ü gerçekleştirebiliyorsa... baylar bizat sizin ilân ettiğiniz «öğreti»nin hali ne olur?

Bu öğretinin ne hale düşeceği bizi ilgilendirmiyor, tıpkı bütün Marksizm dışı «öğreti»lerin ne halde olduğunun bizi ilgilendirmeyeceği gibi.

ÇKP ve «Aydınlık» ancak halkın «aldatıldığını», «kandırıldığını» gerekçe olarak ileri sürer.

Aldanmak, kandırılmak ve ısrar etmemek. Zincir tamamlanır böylece. Kendi tutarlı çemberini ancak böyle kurabilir bu anlayış. İdealist ölçülerin, öznel değerlerin öne alındığı bu anlayış, çok ama çok fazla «geri dönmek», ta Orta Çağın ruhbanları arasına karışmak olmuyor mu?

Belki de Sovyetler Birliği halkları tüm bunların farkına varamamıştır. Öyleyse sosyalizm ile kapitalizm, hattâ faşizm arasındaki çizgi farke dileyemeyecek kadar belirsiz.

«Geriye dönüşün mümkün olduğu» öğretisine bazen tarihten örnekler de getiren, daha doğrusu getirdiğini sanan ÇKP'nin verdiği bu örneklerin tutarlılığını bir kenara bırakalım. Ama herhalde şunu kabul edeceklerdir ki o «geri dönüş»lerin «geri dönüş» olduklarını görüp anlamakta kimse tereddüte kapılmadı o tarihlerde. O «geri dönüş»ler-ki aslında yalnızca siyasal iktidarda (kendisinde değil, bazı kurumlarında) kısmî, biçimsel değişimlerdir-bu nitelikleriyle bile yoğun mücadeleler pahasına bir an için yapılmış gibi gözüktü. Ama tüm bu olayı yaşayanlar **ne olup bittiğinin** bilincindeydiler.

Fakat SSCB'deki varsayılan «geri dönüş» için böylesi bir benzer süreç gösterilmediği gibi, Sovyet halklarının ve onun en bilinçli kesimini oluşturan Komünist Partisi'nin olan bitenin bilincinde olmadığı da dolaylı biçimde kabul ettirmek isteniyor. Yalnızca tek açıklaması var bunun da: bilince yansımayacak kertede belirsizdir olan biten.

Marx, yazılarının birçok yerinde, feodalizmden kapitalizme geçişin, çağın insanları için pek kolayca anlaşılmadığını, olayın bilincine varılamadığını söyler. Bunun nedeni varolan ideolojik şartlanmaların, idealist dünya görüşlerinin; mülkiyet, üretim ilişkileri, pazar mekanizmaları v.b. somut kurumların **biçiminde** gözlemleyebildikleri bazı değişimleri önemsiz saymaları, derin tarihi anlamlarını görememeleridir. Ama en kör gözler bile sosyalizmin bu kurumların tümünde gerçekleştirdiği **iceriğe** yönelik değişimleri görmemezlik edemez. Sınıflı toplum biçimleri arasında ki farkı görmemek, idealist dünya görüşü için

mazur görülebilir. Ama onlar bile tüm sınıflı toplum biçimleri ile sosyalizm arasındaki son derece köklü farkların bilincindedirler. En bağız Orta Çağ artığı şeyhler ve piskoposlar ile Harvard profesörlerinin, sosyalizmin karşısında saf tutmaları bunların - birilerinin bizi görmek istediği gibi - **saf olmadıklarını** gösterir. Bu örneğin gereksiz bile olduğunu okur serzenişle söyler ama bu serzenişin muhatabı biz değiliz.

İkinci varsayımına göre **ısrar** konusunda tercihle yüzyüze olan Komünist Partileri oluyordu. Yani ÇKP'ye göre kendisi «proletarya diktatörlüğünde ısrar etmiş», SBKP ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinin Komünist Partileri «ısrar etmemiş» oluyor. Bu durumda da Sovyet ve Doğu Avrupa ülkeleri halkı Partilerinin bu tavrına uymuş, daha doğrusu uyumuş oluyor.

Tarihi, kişilerin, seçkinlerin ifadeleri ile açıklamak Marksizm dışı «öğreti»lerin zorunlu olarak vazgeçemedikleri bir yöntemdir. Oysa Marksizm, görüşlerin veya çarpık, eksik «bilgi»lerle yazılmış «tarih»lerin anlattığının aksine, kişi ve grupların iradelerini belirleyen, yönlendiren şeyin, toplumsal gelişiminin nesnel yasaları olduğunu gösterir. Bunun içindir ki kişiler veya «parti»ler, temsil ettikleri sınıf ve güçlerin **gerçekleştirme imkânı içinde olan eylemleri** yapabilirler. Belli bir tarihi anda her sınıf için gerçekleştirilebilir, nesnel yasalara göre sınırlı bir «imkânlar yelpazesi» vardır. Bu imkânlar yelpazesi içinde en doğru olanı görmek ve bunu, o imkânı yapısı gereği gerçekleştirebilecek olan güce kabul ettirmek, kişilerin veya partinin çabasıyla olabilir. O zaman o kişi veya partinin şahsında sembolleşen bir başarıyı görürüz. Lenin ve Bolşevik Partisinin rolü işte bu sınırlar içinde anlaşılmalıdır. Bu açıklamamıza göre Lenin ve Bolşevik Partisi, Rus işçi sınıfının gerçekleştirebileceği bir eyleme öncü olmuşlardır. Yoksa mümkün olamayacağı mümkün hale getirmemişlerdir. O dönemde başka bir şey de olabilirdi ve diyelim Menşevizm, işçi sınıfını bu mümkün en doğru taktikten, yine mümkün, ama yanlış olan bir taktiğe sürükleyebilirdi. Ancak o dönemde hiçbir kişi veya parti, işçi sınıfını doğrudan doğruya «saf» burjuva devriminin peşine takamazdı. İmkânlar yelpazesi «sağ»da buna kapalıdır. Ve yine o dönemde Lenin ve Bolşevik Partisi, —kişi ve parti olarak elbette idealleri olduğu halde— doğrudan komünist bir toplum kurmayı önermemişlerdi. Yelpazenin «sol» kenarı da bu anlamda kapalıdır (yani o tarihi dönem için).

Marksizmin bize apaçık gösterdiği bilimsel doğru şudur ki, bir sınıf veya parti için neyi gerçekleştirip neyi gerçekleştiremeyeceğini belirleyen **yapısal sınırlar** vardır.

Buna göre bir sınıf, **sınıf olarak** bir başka sınıf haline gelemeyiz. (Aynı şey sınıfların kendi partileri için de geçerlidir.) Ancak başka bir sınıfın, karşıtı olan sınıfın belli bir fonksiyonunu (yani egemen sınıf olma fonksiyonunu) tarihi mücadele içinde ele geçirir ve böylece de ken-

di yapısal özüne uyarlı bir toplum biçiminin inşasına geçer.

ÇKP öğretisi, Sovyetler Birliği'nin «geriye dönüş»nü açıklamaya çalışırken çok ustalıkla sandığı bir mantık yürütüyor. Bu mantığa göre Ekim devrimi ile yokolan burjuvazi yeniden dirilip iktidarı ele geçirmiş oluyor. ÇKP bunu öne sürerken ilkin Lenin'in küçük burjuva üretim-kırsal alandaki-birimlerinin varlığı konusundaki sözlerine dayanıyordu.

Bununla vahim bir tahrif yapılmış oluyor. Söyle ki: Anılan kesimler — kaldı ki en çok aile birimi üzerine kurulmuşlardır ve işçi çalıştırmazlar — sosyalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu — özellikle, gelişen sanayi — alanın dışındadırlar ve bu alanda ilişkileri, «tabi», «belirlenmiş» bir nitelikte olmuştur her zaman. Üstelik Lenin bu kesimleri işçi sınıfının karşısında ve onun diktatörlüğünün denetiminde iken inceleler. O halde eğer bu «küçük burjuva» kesiminden kaynaklanan bir «karşı-devrim»den söz ediliyorsa, bunun **işçi sınıfına rağmen** yapıldığı, yani işçi sınıfının denetimini zorla yıkarak iktidarı ele geçirdiği söylenmelidir. Nitekim 1919'da Macaristan'da ve Baviera'da böyle olaylar oldu. Lenin işte **böyle** bir «karşı-devrim» tehlikesine işaret eder ve zaten «proletarya diktatörlüğü»nü bir gerekçesi de budur.

Oysa ÇKP bunu söylemiyor, söyleyemez de. Belli belirsiz bir «sızma» olayından bahsediyor. Ki bu «sızma» teması, ÇKP içindeki mücadelelerde sıkça geçer. Bu «sızmış» «hain»ler tasfiye edildiklerinde bunların dayandıkları sınıflara karşı da birtakım tedbirler alındığını gösteren hiçbir delile raslamadığımız için, «sızma»nın «ideolojik» olduğunu varsayıyoruz. Zaten ÇKP belgeleri de aşağı yukarı böyle demektedir.

ÇKP'nin «geriye dönüş» konusunda verdiği 18. ve 19. yüzyılların burjuva devrimleri sürecinden seçilmiş örneklerde bile açıkça görülür ki, o «geriye dönüş»leri gerçekleştirenler, ne burjuvazi veya onun partileridir, ne de bu sınıf ve partisi içine sızmış feodalite casuslarıdır. «Geriye dönüş» denilen olaylar, **burjuvaziye rağmen** feodalizmin **kendi** askerî-siyasî-sosyal gücü tarafından gerçekleştirildi. Ama o olaylarda burjuvazi ve onun partisinin görece bir «sapma» içinde olduğunu söylemek, yalnızca «geriye dönüş»ü kolaylaştıran bir etkenden söz etmek olur, «geriye dönüş»ü **yaratan bir etkenden** değil.

Komünist partisi, «muhafazakâr» bir görünüm alabilir, aldığı örnekleri var. Ama nasıl muhafazakâr parti ile gerici bir parti arasında fark gözetmek, insafsız eleştiricilerin bile kabul ettikleri bir gerçekse, belli tarihî koşullar sonucu ihtiyatlı bir politikaya geçmiş olan Komünist Partilerini hiçbir zaman hakemedikleri, hakede-meyecekleri sıfatlarla anmakta **ısrar etmek** sa bîrsiz, ama iyi niyetli bir anlayışa ait olamaz artık.

Proleter diktatörlüğünü uygulayan parti (sol veya sağ) sapma içinde ise ve bu, elve-

rişli bir konjonktürde vukua gelmişse, proleter denetiminden başını kaldıran **burjuvazi ve kalınları kendi karşı-devrimlerini** yaparlar ve bu işi kendi **partileriyle** kendi güçleriyle gerçekleştirirler.

Komünist partisine sızma... evet mümkündür, ama nasıl betona sızmış su, betonu su haline getirmese ve ancak suyun beton duvarı yıkmasını kolaylaştırırsa, ancak o kadar etkisi olur bunun da.

Lenin, önemle üzerinde durduğu karşı-devrim tehlikesini böyle anlıyor. O, hiçbir zaman Komünist Partisi'nin kendi özünü değiştirerek bir burjuva partisi haline gelmesiyle olacak bir karşı-devrimi, dahası toplum biçimi değişimini söylemiyor, söylemez de. Bunun aksini iddia etmek en hafifinden Hegel idealizmine bile değil de, Taoist diyalektiğe teslim olmak demektir. (Lenin böyle söylüyor diyerek Lenin'e hakaret etmeyi saymazsak).

Lenin, küçük üretimin varlığını sürdürmesi olgusuna dikkati çekerek, bu milyonlarca **küçük üreticinin bağında filizlenecek** bir burjuva karşı-devrimci örgütlenmesini; proleter diktatörlüğünün, Komünist Parti'nin **karşısına** koyuyor, **içine değil** bay Aydınlık'çılar.

«Aydınlık»ın ilham tanrılarına göre sosyalizmin kurulması için «bin hattâ onbin yıl» geçebilir-miş. Bizim bu binyıllıklarla kehanet yarışına girmemizi engelleyen çok temel ilkelerimiz var. Ama bu kâhinlerimizin geçecek bin yılları sürekli bir gelgit şeklinde düşündüklerini de biliyoruz. Bunlara göre bu gelgitin alanı Komünist Parti'dir. Bu parti, bir gün bakarsınız kapitalist diktatörlüğün aracı olmuş, başka bir gün yeniden proleter diktatörlüğünü uygulamaya yönelmiş.

Bu sözleri durumu komikleştirmek için yazıyoruz. Böyle şeylerin hele bugünler için ne denli gereksiz şeyler olduğunu biliyoruz. Ama eğer yarın, üye sayısının en azından % 40 - 50'sini işçi ve emekçilerin oluşturduğu Doğu Avrupa (SSCB dahil) ülkelerinin Komünist Parti'lerinin —ki ÇKP bunların «faşist parti» olduklarını söylüyor— birinde veya bir kısmında ÇKP'nin hoşuna gidecek bir değişiklik olsa —ki ÇKP bunu mümkün buluyor— o zaman, bu değişimi nasıl açıklayacağız? Ancak şöyle: Komünist unsurlar faşist partiye sızdılar ve bir darbe ile yönetimi ele geçirerek ülkeyi «faşist»likten «komünist»liğe doğru yönelttiler.

Baylar, sizin yerinize yaptığımız bu açıklama doğru değil midir?

Böylece bütün bu «devrim — karşı — devrim» mücadelesi parti içinde olan bir mücadele olarak ortaya konulmaktadır. Siyasal «oyun», parti üyelerinin dar kadrosu içinde, onların seçişleriyle belirlenecek bir şey gibi sunuluyor.

Zaten ÇKP'nin asıl tezi, gerekçesi de bu «sızma» teorilerine dayanıyor. **Bir anlamda sosyalist** toplumun seçkin, yönetici kesimini oluşturduğunu söyleyebileceğimiz Komünist Parti'sinin içindeki tartışmaların sonucuna göre o toplumun da ni-

teliği değişebiliyor. Parti içinde olabilecek şeylerin hiçbir sınırı yok ÇKP'ye göre. Nitekim daha 1969'da bizzat parti tüzüğünde «Başkan Mao'nun halefi» olarak adı yazılı olan Lin Piao, 1973'deki kongrede «ÇKP'ni revizyonist ve faşist bir parti haline getirmek, proletarya diktatörlüğünü yıkmak ve kapitalizmi geri getirmeyi»⁶ istemiş olmakla, dahası buna teşebbüs etmiş olmakla yaf-talandı.

Aynı yerde yazılı şu aşağıdaki sözler, Parti üyelerinin daha neleri yapma arzusunda ve mutlaka imkânında olabileceklerinin kabul edilmiş olduğunu gösteriyor:

«...Çin'de Partimizin, Ordumuzun ve halkımızın Başkan Mao'nun önderliğinde kendi elleriyle devirdikleri toprak ağası ve burjuva sınıflarını yeniden canlandırmak ve bir feodal —komprador— faşist diktatörlük kurmak arzusundaydılar...» (Altılarını ben çizdim. Ö.L.)⁷

Herşeye kadir yöneticiler... «Ölmüş olan» toprak ağası ve burjuva sınıfını «yeniden canlandırabilen kişiler... Feodal niteliği de olan bir diktatörlük kurmak için araç olabilen bir Komünist Partisi...

Bütün bunların söylendiği bir metinde şu mahut «öğreti-tez»in de yazılı oluşu insafsız bir ironidir artık: «Tarihi yaratan biricik itici güç sadece ve sadece halktır».

Ama yalnızca «halk» ile alay edilmiyor, Marksizm'in, tarih konusunda, özellikle de toplum biçimlerinin gelişimi konusundaki her tezinin özülüyle alay edilmiş oluyor, böylece. Çünkü yönetici partiye «sızma» —ki ideolojiktir— yoluyla her şeyin yapılabildiği bir yerde, halk, yaratsa yaratsa ancak «yanılmaz» önderin «bin yıl, onbin yıl» yaşamasına yönelik safiyane, ortacağa özgü bir niyet-dilek yaratabilir. Böylece de «kendi gücüne güvenme» önderin «doğru çizgi» ve «siyaset»i-ne güvenme anlamına gelir.

Bütün şu yazılanlar «öğreti»lerin içeriğini aydınlatmakta yeterlidir. Ancak «Parti» üzerine söylenmiş «öğreti» üzerinde durmak bir başka yünden de yararlı olacak.

Mao Ze Dung düşüncesine göre komünist parti, faşist parti haline gelebilir (miş).⁸ Bu «öğreti» ile bir kez daha «insan aklının doğrudan teppe taklak aşağı, çok aşağı yuvarlanır insan. Ve yuvarlanıp giderken o aşağılarda bir yerde kendisi gibi «öğreti»ler ileri sürmüş birilerini görecektir. Ancak bu birileri, hiç değilse kendilerini «Marksist-Leninist» diye lanse etmiyorlardı. Aksine Marksizm-Leninizm'e düşmandılar.

* Herhalde bunun tersi de doğrudur, mümkündür. Ve kimbilir, dünyanın «faşist» diye nitelediği Umocet'te yapılan destek, bu «yüce düşünce»ye dayandırılmaktadır. Üstelik böylece Bay Pinochet «geriye dönmüş» de olmaz, daha «ileri de gider». Bu «ileri gitme»nin ne demek olduğunu Şili halkı deneyleriyle biliyor.

ÇKP'nin şu anda ileri sürdüğü tezi, soğuk savaş ideologları en gürültücü biçimde II. Dünya Savaşı sonrasında ileri sürdüler. Ama haklarını vermek gerekir ki komünist ve faşist partilerin birbirine dönüşebileceklerini falan demiyorlardı. Söyledikleri komünist ve faşist partilerin «özünde aynı» olduğu biçimindeydi. Bu tezlerini ünlü «totalitarizm» öğretileri içinde açıklıyorlardı. Onlara göre «proletarya diktatörlüğü» ile «faşist diktatörlük» arasında fark yoktu, dolayısıyla her iki diktatörlüğün temel kurumları olan komünist ve faşist partiler de aynı şeydi.

Marksistler bu «soğuk savaş ideologları»na ve onların totalitarizm öğretilerine cevap vermek tenezzülünde bile bulunmadılar. Sadece Marksistler değil, bir parça aklı başında burjuva bilim adamları bile «saçma» buldular «totalitarizm öğretisi»ni. Nitekim bu öğreti en yaygın zamanında bile sırf karşı propaganda aracı olmaktan ileri gidemedi, unutulmaya yüz tuttu zamanla.

Şimdi bay «Aydınlık»çılar, bizden burjuva bilim adamlarının dahi saçma bulduğu bir «öğreti»nin yeniden keşfedilmiş bir biçimini ciddiye almamızı beklemesinler artık.

IV. «ANTI-EMPERYALİZM» İLE SOSYALİZM İLİŞKİSİ

İncelediğimiz alıntı, «Çin... gibi ülkeler dünya anti-emperyalist cephesinde mücadelelerine devam ettiler» diye sona eriyordu.

«Proleter diktatörlüğünde ısrar» ettikleri öne sürülen ülkeler, niçin bir «sosyalist cephe» oluşturamazlar da bir «anti-emperyalist cephe» mücadelelerine devam ederler?

Daha önce görmüştük ki «SSCB gibi ülkelerin» kapitalist-emperyalist-faşist «olma» süreçlerinin o ülke halkları veya Komünist partileri tarafından farkına varılmayacak derecede sessizce olabileceği, ÇKP öğretisinin mantıklı bir sonucu idi. Bu öğretiyi incelediğimiz yerde, «farkına varılamama»nın; ancak, sosyalizm ile dönülen sistemler arasında nitel bir ayrımı yadsımakla ve geri dönüşün, bilince yansımamak kertede belirsiz olabileceğini kabul eden bir anlayışla açıklanması mümkündür yargısına varmıştık.

Ama Marksizm toplum biçimleri arasında ve hele sosyalizm ile kapitalizm arasında nitel ayrımları öngörür. Tarihi gelişim esprisi —ki Marksizmin can damarlarından biridir— bunu anlatır.

Öyle ÇKP ve «Aydınlık» açıkça söylemesele bile Marksizm'in bu temel ögesini barındırmayan bir anlayışa sahiptirler. İşte ancak böyle bir anlayış için, sosyalist olmakla, anti-emperyalist olmak arasında öyle sözü edilebilecek bir fark yoktur.

Proleter diktatörlüğünde «ısrarlı» olmasına rağmen Çin'in —ki tezleri kendisini ve Arnavutluk Komünist Partisini kapsamaktadır— sosyalist değil de anti-emperyalist «cephe» de yer aldığını söylemesinin —daha önce birkaç örnekte olduğu

gibi— önemsiz bir şey olmadığını göreceğiz.

Bu yargı Çin'in «anti-emperyalist cephe»yi açıklayan tahlillerini ele aldığımızda çok daha iyi anlaşılacaktır.

«Aydınlık» dünyayı tahlil ediyor ve bize «tamamen Marksist» diye sunduğu şu sonuçlara varıyor:

Özetle: Gezegenimizde üç dünya oluşmuştur. («Altüst olma»lar ve «yeniden saflaşma»lar sonucu).

Birinci Dünya: SSCB+ABD: Bu iki «süper devlet», «diğer emperyalistleri de baskı altına almışlar» ve «sadece bu iki süper devlet» «dünya hegemonyası» peşinde koşma gücüne sahip tir.

Demek ki bu iki birbirinden pek farkı olmayan güç — «dünya halklarının baş düşmanı» ve «emperyalizm»in «temel dayanakları» oluyorlar çünkü, baskıcı, hegemonyacı olma temel ayrımlarıyla öteki emperyalistlerden de farklıdır.

İkinci Dünya: Öbür gelişmiş kapitalist ülkeler. Bunlar «halklara karşı sömürgeci metodlara baş vuruyorlar» ama iki süper devletin de «baskısı altında»dırlar. Onlarla «dünya hegemonyası yolunda rekabet edememekte»dırlar.

Üçüncü Dünya: İki dünyanın dışındaki tüm ülkeler. Bu dünya başta ve öncelikle iki süper devlet olmak üzere emperyalizmin baskısı altındadırlar. (Tahlili anlatırken tırnak içine aldığımız deyim ve cümleler Aydınlık'tan alınmadır.)

Görülüyor ki «Aydınlık»ın tahlilinde, «baskı»cı olmak ve «hegemonya peşinde koşma» ilk ve temel ölçülerdir. İkinci olarak da «sömürgeci ve yeni sömürgeci metodlara başvurmak» ölçüsü kullanılıyor.

Emperyalizm, Leninist tahlile göre öncelikle kapitalizmin en yüksek aşamasıdır. Bu çok bilinen tanım, bize emperyalizmin her şeyden önce bir üretim biçimi olduğunu söyler. Öyleyse Lenin'e sadık kalınırsa, emperyalizme karşı olmak her şeyden önce kapitalizme karşı olmayı içerir ve karşı koyma bu temel öğeden yoksun düşünülemez. Eğer böyle yapılmazsa belki emperyalizme karşı sayabilir kişi—veya parti— kendisini, ama bu karşı çıkışın Marksist-Leninstçe olduğu asla söyleyemez.

Emperyalizme varolan, varsayılan tüm «kö-tülük»ler özel olarak emperyalizme özgü değil; temelde, kapitalizme özgüdür. Bu bakımdan baskı, hegemonya, terör v.b. uygulamaları, giderek tümüyle kapitalizmden soyutlanmış bir emperyalizme izafe etme mantığı, Marksist anlayışa yabancıdır.

«Aydınlık»ın tahlilinde kapitalizmden eser yok. Tahlilinde kullandığı ölçüler, yalnızca emperyalist uygulamaların sömürü, baskı v.b. şeklinde görünen sonuçlarına tepkiyi içermektedir. Emperyalizm kapitalizm olan temeline karşı olduğunu gösteren, söylenmiş hiçbir şey yok.

Baskı, hegemonya ve benzerlerine karşısınız, ama bizzat bunları yaratan özel mülkiyete, kapitalist üretim ilişkilerine, üretici güçlerin kapitalist-

çe kullanımına karşı değil misiniz? Sakın Lenin bunları söylediği için biz gerek duymadık demeyin baylar ve bırakın Lenin'in arkasında ortaçağ anlayışı tezgâhlamayı.

Az sonra Lenin'in emperyalizme karşı olmaktan, daha doğru bir ifadeyle söylemek gerekirse emperyalizmle mücadele etmekten neyi anladığını göreceğiz. O, bize aynı zamanda bu mücadelenin strateji ve taktiklerinin genel çerçevesini ve bu mücadelede gözden kaçırılması açıkça gerici olan noktaları da gösterecektir.

«...Emperyalizme, malî sermayenin iktisadî politikasına proletaryanın vereceği karşılık, serbest ticaret değil, sosyalizm olabilir. Proleter siyasetin amacı bugün gerici bir ülkü haline gelmiş bulunan serbest rekabet düzenini yeniden kurmak değil, kapitalizmin yokedilmesi yoluyla rekabetin tamamıyla ortadan kaldırılmasıdır».⁹

Lenin, Hilferding'e ait şu yukardaki sözleri onaylayarak hemen bu sözlerin altındaki yerde şunları yazıyor:

«Kautsky, malî sermaye çağında «gerici bir ülküyü», «barışçı demokrasi»yi «salt iktisadî öğelerin işleyişini» savunduğundan ötürü Marksizmden kopmuştur. Çünkü nesnel olarak, bizi tekelcilikten tekelci olmayan bir kapitalizme geriye doğru çeken bu ülkü, reformist bir düzenbazlıktır.»

Demek oluyor ki Lenin yalnızca tekellere karşı çıkıp kapitalizme karşı çıkmayan ve o dönemde serbest rekabetçi bir kapitalizmi mubah görenleri, açıkça Marksizmden kopmuş olmakla niteliyor.*

Şimdi ÇKP'ye ve onun basit bir izdüşümü olan «Aydınlık»a bakalım.

Aydınlık, «diğer emperyalistler»e neden karşıdır? Halklara sömürgeci ve yeni sömürgeci metodlar uyguladıkları için. Bu emperyalistler anılan «metod»ları varsayalım ki terketsinler. «Sömürgeci»lik bir metod, yani değiştirilebilir bir şey olarak tanımlandığına göre bu mümkün sayılıyor demektir. Bu durumda Aydınlık onları kutlayacaktır. Ama bu arada «diğer emperyalistler» «geriye dönüş» yapmış olarak «serbest rekabetçi kapitalist ülkeler» haline gelmiş olmuyorlar mı?

Bildiğimiz gibi geri manevralara çok düşkün olan ÇKP ve Aydınlık için böyle bir süreç mümkündür.

Ama sadece mümkün değil, kesin olan bir şey var ki bu anlayışlarıyla onlar, Lenin'in deyişiyle «gerici bir ülküyü» savunmuş oluyorlar.

«Aydınlık», maskesi yırtılan birinin öfkesiyle bağıracaktır: «Biz, hiçbir zaman serbest rekabetçi kapitalizmi önermedik!»

Pekâlâ, baylar şu aşağıdaki sözler de sizin değil mi?

* Hemen belirtelim ki «Anti-tekel» sloganları sosyalist etiketiyle ileri sürenler de Lenin'in sözlerinden paylarını alırlar.

«Avrupa ülkeleri ve Japonya gibi, kendileri de iki super devletin baskısı altında bulunan gelişmiş kapitalist (emperyalist demeye dili varmıyor Aydınlık'ın. Çünkü şimdi onlarla ittifak önermektedir ve bu arada hakarete gerek yoktur. Ö. L.) ülkelerle ikinci dünya ile - iki super devlete karşı ittifak.»¹⁰

İttifak kuracağınız için nazikâne «gelişmiş kapitalist» diye nitelediğiniz bu «diğer emperyalistler»e baskı ve hegemonyaya karşı «temel güç»lerinizin büyük imkânını sunarken onlardan da «sömürgeci metod»larından vazgeçmelerini istemek —yani dış sömürünün olmadığı, dolayısıyla iç sömürüye dayalı bir kapitalizme dönüş demek olacak bir «iyi istek»— ittifak programınızda yok mudur? Yoksa daha fena. O zaman «bir emperyaliste dayanarak diğer emperyalistlerle mücadele edilmez» şeklindeki özel yorumlu kuralınız, feci bir yara dır.

Ama belki de biz sizin tezinizi fazla iyimser yorumluyoruzdur. Yani siz «diğer emperyalistler»in sömürgeci «metodlar»dan vazgeçmelerini ittifak için şart koşturmuyor, yalnızca «baskı»dan huzursuz olan bu emperyalistlere böylece kurtuluş kapısı açılıyorsunuz.

«Kendileri de iki super devletin altında bulunan» bu «diğer emperyalistler», sizinle ittifak ederek bu «huzursuzluk»larından bir ölçüde, belki de tamamen kurtuldular. «Diğer emperyalistler» huzura kavuştular. Yani kendi ülkelerinde sınıf mücadelesini şiddetlendirerek huzuru yok eden ve ülkelerini emperyalist sistemin zayıf bir halkası durumuna getiren temel sorunu hafiflettiler. Buna itiraz etmeyin çünkü siz «ittifak'tan «baskı»yı, «hegemonya»yı kaldırması için yararlanacaksınız, onlar da bu şekilde düşünecekler.

Bu durumda «huzura kavuşmuş» «diğer emperyalistler»in kendilerine sağladıkları «huzur» nasıl bir şeydir? Örneğin şu son yıllarda sıklaşan Çin-AET görüşmelerinde Çin'in AET'ye sunduğu «teminatlar» nedir?

«Diğer emperyalistler»in arayacakları tek temel teminat, iktisadî gelişmelerinin gerekli kıldığı şeyler olacaktır ve bunlar hiçbir zaman bugüne kadar kullandıkları «metodlar»ın terki olmayacaktır.

Şu aşağıdaki sözleri söyleyen çok kızacaktır «Aydınlık», ama ne var ki söyleyen Lenin'dir:

«Günümüzdeki ekonomik mücadelenin (dünyanın paylaşılması) içeriğinin gizlenmesi ve bu mücadelenin bazan bu, bazan şu noktasına dikkatin çekilmesi, teorik gelişmeleriyle Kautsky'nin de nihayet katıldığı (...) (ve nihayet Kautsky ÇKP sayesinde yalnız değil. Ö. L.) Alman burjuvazisinin çıkarına olmaktadır elbet. Kautsky'nin yanıldığı nokta da buradadır zaten. Kuşkusuz yalnız Alman burjuvazisi değil, bütün burjuvazi söz konusudur burada. Kapitalistler dünyayı paylaşıyorlarsa, bunu, kendilerinde bulunan hain duygulardan ötürü

değil, (Ama ÇKP sayesinde emperyalizmin baskı, hegemonya gibi kötülükler yaptığına dikkat etmiştik ve zaten «işbirlikçi, hain, casus» sıfatlarını verdiğimiz adamlara duyduğumuz «öfke» onların bu kötülüklerle «alet» olmalarından ötürü idi; değil mi bay «Aydınlık» cılar? Ö. L.) ulaştıkları yoğunlaşma düzeyi, kâr sağlamak için kendilerini bu yola başvurma zorunda bıraktığından yapıyorlar. Ve dünyayı, mevcut «sermayeleri», «güçleri» oranında paylaşıyorlar, çünkü kapitalizmin ve meta üretimi sisteminin var olduğu bir ortamda daha başka bir paylaşma sisteminin var olduğu bir ortamda daha başka bir paylaşma şekli söz konusu olamaz. Şu da var ki, ekonomik ve siyasî gelişmeye göre, güçler de değişmektedir. Olayların ardındaki gerçeği kavrayabilmek için, güçler arasındaki ilişkilerin değişmesiyle hangi sorunların çözülmüş olduğunu bilmek gerekir. Bu değişikliklerin salt ekonomik mi, yoksa ekonomik-olmayan (örneğin askerî) bir nitelik mi taşıdığı sorunu, kapitalizmin şu içinde bulunduğumuz çağına ilişkin hiç bir temel kanıyı değiştiremeyecek ikincil bir sorundur. Kapitalist gruplar arasındaki mücadelenin içeriği sorunu yerine, bunların (bugün için barışçı, yarın için barışçı olmayacak, öbür gün gene barışçı olmayacak) biçimleri sorunu koymak, bir bilgiççi (sofist) gibi hareket etmekten başka bir şey değildir.»¹¹

Şu yazılanların ÇKP «öğreti»sine tümüyle karşı olduğu apaçık, ama öğretici oldukları da o denli açık değil mi?

İsterseniz bir de «Aydınlık'ın «dünya birleşik cephesinin temel gücü» olarak nitelediği ve «emperyalizme esas darbeyi indiren güçleri kapsadığını»¹² söylediği «üçüncü dünya»ya bakalım. Acaba «yedek güç»lerle ittifak sorununu incelerken varlığını öne sürdüğümüz «gerici ülkü»-ye burada rastlayacak mıyız?

«Emperyalizme esas darbeyi indirmek» sözü, Lenin'in biraz önce aktardığımız görüşüne göre —ve sosyalist devrimler çağında yaşadığımızı da bilerek— ancak ve ancak sosyalizme geçiş anlamındadır.

«Aydınlık» ve ÇKP, «sosyal emperyalist-fasist» diye nitelediği ülkelerin, şu yukardaki anlamda «esas darbe»leri desteklediğini inkâr edemez (Belki şu sırada bu desteğin aslında «hegemonyacı» amaçlar için yapılmış olduğunu da düşünüyor olabilirler.)

Demek ki bu gerçek esas darbelerin vurulmasından SSCB ve Doğu Avrupa ülkelerinin rahatsız olduğunu iddia edemez ÇKP ve Aydınlık.

Ancak ÇKP ve «Aydınlık»ın çok daha değişik bir «esas darbe» anlayışları olduğunu görürüz.

Şu sözlerle bakalım:

«Ama bugün ülkelerin, siyasî bağımsızlıklarını ve milli egemenliklerini korumak

ve iktisadî bağımsızlıklarını elde etmek için sürdürdükleri mücadele de var. Bu, ikinci dünya savaşından sonra açılmış ve her geçen gün güçlenen yeni bir cephe. Bu cephe, emperyalizme, özellikle iki super devlete ağır darbeler indirmektedir. Bu, dünya anti-emperyalist cephesinin daha da genişlediğini ve güç kazandığını ifadesidir.»¹³

Demek oluyor ki «dünya anti-emperyalist cephesini» güçlendiren, genişleten olaylar, «ülkelerin siyasî bağımsızlıklarını, millî egemenliklerini korumak» ve iktisadî bağımsızlıklarını elde etmek» için sürdürdükleri mücadeledir.

BİRİKİM'in 10. sayısında, şu yukarda tırnak içinde yazdığımız sözlerin içeriğini açıklamıştık. Ve zaten herkes bilir ki bunlar kapitalize ilişkilerin gelişmeye başladığı her ülkede burjuvazinin siyasal ve ekonomik taleplerinin ifadesidir.

Kapitalist sistemde birimler arası rekabet ve çatışma temeldir. Her kapitalist işletme, öbürleriyle pazar sorunu yüzünden şu veya bu düzeyde çatışma halindedir. Belli bir gelişme düzeyine gelen her sermaye birimi, eski pazar kapasitesini aşmak zorunluluğunu duyar. Bu sermayenin doğal yasasıdır.

«Aydınlık»ın da belirttiği gibi birçoğu İkinci Dünya Savaşı öncesinde siyasî bağımsızlığı olmayan, sömürge ülkeler olan bugünün «Üçüncü Dünya» ülkelerinin hemen hepsinde kapitalizm belli bir ölçüde gelişmiştir. Bu gelişim sürecinin başlangıcında büyük ölçüde emperyalist tekellerin aracısı niteliğinde yerli sermayeler vardır. Bu yerli sermayeler (yerel burjuvazi) o ilk zamanlarda sermaye ve mal ihracında birer araç olarak «üretim dışı olan»lardan —ticaret gibi— kâr payı almaktadır. Bir kısmı da tarım ve ham madde ihracı edilmesinden kâr elde ederlerdi. Zamanla her iki kesim elinde biriken fonlar (sermayeler) sanayie de yöneldi. Hattâ bizzat tekeller kendi artan üretimlerini massedecek olan «sömürgelerin belli ölçüler içinde sanayileşmesi» hareketini desteklediler. Nitekim İkinci Dünya Savaşı sonrasında uygulanan bu politika sonucu metropoller ve sömürgeler (bağımlı ülkeler) arasında ticaret kapasitesi arttı. Savaş sonunda alan olarak birçok pazarı kaybetmesine rağmen mevcut pazarların bu biçimde «geliştirilmesi» ile sistem, sözü edilir bir çöküşle karşılaşmadı.

Ancak emperyalizmin —ve temelde kapitalizmin— eşit olmayan gelişme yasası hükmünü gösterdi. Birçok bağımlı ülkede, bazısı ortalama gelişme hızından daha fazla büyüyen sermayeler, artan kapasitelerini kapitalistçe kullanma imkânı aradılar. Bu zorunlu gelişim bazı yerlerde emperyalist tekellerle kısmî çatışmalara bile neden oldu. Zaten kapitalizmin yasasıdır bu. Kendi temel çelişkisini geçici bir süre hafifleten bir olgu, zamanla çelişkiyi daha üst ve derin biçimde kendini duyurur.

Şimdi «iktisadî bağımsızlık» gibi görünürde «nötr» bir talep, yine Aydınlık'ın tabiriyle «geliş-

mekte olan ülke»den gelirse, bunun sınıfsal içeriği nedir? Apaçık. Bu «gelişmekte olan ülke» burjuvazisinin kendi ülkesinde başkası (emperyalist tekel) tarafından ele geçirilmiş olan pazarı kendisi için talebinden başka bir şey değildir. Bunu talep eder, ama kuşkusuz özünde« ben sömürmek istiyorum» olan bu talep, elbette bu yalın, tam kapitalistçe biçimiyle «halk»a aktarılmaz. Pazar sorununun acilliğine, önemine ve ortaya çıkışının başka özel koşullarına göre belli farklılıklar içerebilmesine rağmen, ana sunuş biçimi, «siyasî bağımsızlık» ve özellikle «millî egemenlik» temasını kullanan milliyetçi ideoloji çerçevesindedir. (Türkiye'de yaklaşık olarak şu yukarda kabaca sıralanan nedenlerden ötürü benzer bir olayı yaşıyoruz halen —örneğin ulusal savaş sanayii işi—)

Ancak bu «gelişmekte olan ülke»deki sermayeler, bugün uluslararası tekel olma aşamasına varmış metropol sermayelerle dünya pazarında rekabet edemeyeceklerini bilirler. Zaten talepleri kendi alanlarıyla sınırlıdır ve şimdilik bu alana tam egemen olma peşindedirler.

Ayrıca «gelişmekte olan ülke»de gelişmekte olan bir toplumsal mücadele vardır. Ve bu ülkede anılan mücadelenin başarısıyla belki emperyalist sistem bir yara alır ama o ülkenin egemen sınıfları yok olurlar. Bu bakımdan her «gelişmekte olan ülke»de egemen sınıflar öncelikle kendi varlıklarını sürdürmeye önem verirler. Bunun ilk yolu da büyük kısmı «savunma»ya «devleti güçlendirme»ye harcanacak olan yeni kaynaklar bulmaktır.

Dolayısıyla, hem gelişen sermayenin doğal istekleri, hem de kendi ülkesindeki varlığını korumak isteyen egemen sınıfın siyasal-toplumsal gereksinimleri, ülke kaynaklarını kendisi için kullanma yolunda güçlü bir eğilimi besler ve geliştirir.

«Aydınlık»ın aşağıdaki sözleri bu oluşum içinde değerlendirildiğinde gerçek anlamlarını bulur:

«Petrol ambargosu yaparak emperyalistlere darbe indirenler bu üçüncü dünya ülkeleri değil miydi?»¹⁴

«Aydınlık» ambargocu İran ve Suudi Arabistan'ın «emperyalistlerin hiç hoşuna gitmeyen» bir iş yaptıklarını kaydediyor.

İran ve Suudi Arabistan övgüsü ve bunların dünya birleşik cephesinin «temel güç»ü içine dahil edilmesi üzerinde bir eleştiri yapmayı bile gereksiz bulur birçok insan.

«Aydınlık»ın «yüzlerce örnek» içinden seçtiği bu «esas darbe»ci iki «örnek» ülkenin yöneticilerinin ortaçağ artığı bir siyasal-toplumsal düzeni sürdürmek için uyguladıkları «metodları» Aydınlık önemsemiyor, biz de şimdilik işin bu yanını bırakalım. Esas darbe»cilerin petrol ambargosu yapmalarındaki «esas yan»a bakalım.

Petrol ambargosu ile Suudi Arabistan'ın gerici rejimi, Arap radikal milliyetçilerinin Arap alemindeki önderliğine rakip oldu. ABD'nin İsrail'e

dönük politikasının yarımada'daki tepkileri çok daha radikalleştirme tehlikesinin her şeyden önce kendisi gibi birçok Şeyhlik ve Kralıkların zaten sallantıda olan toplumsal tabanlarını kaydıracağını görerek, kendi siyasal varlıkları adına harekete geçtiler ve başarı sağladılar. Yine aynı ambargo ABD'ye rakip olmaya başlayan AET'ye asıl darbeyi indirdi ve onları ABD ile birlikte bir Enerji Ajansı'na (ABD önderliğinde) girmeye «ıkna» ettirdi. AET'nin ABD hegemonyasına karşı epeydir yürüttüğü ve mali alanda doların gerilemesinde gördüğümüz mücadele sürecini sekteye uğrattı.

Aynı «esas darbe»ciler petrol fiyatını arttırarak kârlarını yüzlerce milyar lira artırdılar. Bu parayı da İran şimdi Dofar kurtuluş hareketinin imhasına **yardım ediyor**. Burada belki «Aydınlık»ın ibret alacağı örnek bir cephe kuruldu: İran, ABD, İngiltere ve Umman Sultanlığı arasında. Tüm gerici petrol şeyhleri en modern silâhlarla donandı. Bu işe yüz milyarlar harcadı - ki, İran bu iş için üstelik borçlandı da. Ve harcanan bu paralar, emperyalist silâh tekellerinin kasasına girerken ve silâh endüstrisine yeni kan pompalanırken ABD kan açılıyordu ve bütün bunlarla dünya «anti-emperyalist cephe»sinin ne denli güçlendiğini görüp kara kara düşünüyordu (!)

Aynı petrol fiyatlarının yükselmesi olayı nasıl ABD karşısında «diğer emperyalistler»i güçsüzleştirdi ise «**diğer anti-emperyalist cephe ülkelerini**» de ekonomik bakımdan güçsüzleştirdi. (Örneğin petrole muhtaç Türkiye'nin petrol ithaline ayırdığı para üç misli arttı.)

Çok açık gerçek şudur ki, İran ve Suudi Arabistan (öteki petrolcü ülkelerin çoğu da) mali-ekonomik kazançlarını **tam kapitalistçe** bir mantık içinde sağladılar. Tek gelir kaynakları olan ve kapitalist pazara arz ettikleri en önemli, hattâ başlıca metalleri olan petrollerini tuttura-bildikleri en üst fiyata satmaya çalışan ülkelerdir onlar.

Karasularını genişleten ülkeler de aynı kapitalist mantığı sergilediler.

Başka hammadde üreticileri de petrolcülerini izleyen kararlar almak için birleşiyorlar. Tüccar birlikleri gibi.

Kimseyi kınamak değil niyetimiz. Yalnızca «millî ekonomilerinin bağımsızlığı»nı düşünen ülkelerin bu düşüncelerinin anti-emperyalizmle hiçbir bağının olmadığını göstermek. Örneğin karasular sorununda genel olarak birleşen üçüncü dünya ülkeleri, bunun uygulanmasında birbirleriyle de çatışacaktır. Bu tamamen kapitalistler arası ilişki ve çelişkiyi anlatır (Türkiye - Yunanistan gibi).

«Dünya pazarı» haliyle kapitalist bir pazardır. Ve burada çıkarı çatışan iki ülkeden birinin emperyalist ülke oluşundan kalkılarak, olaya «anti-emperyalist» nitelik atfetmek için insanın öncelikle **bilimsel sosyalizmin** niteliğini unutmuş olması gerekir.

«Kendi gücüne güvenen» - ve dolayısıyla başkalarının gücüne hep kuşkuyla bakan, «siyasal bağımsızlığını ve kendi millî menfaatlerini koruyan» - dolayısıyla tüm dünya ülkeleriyle **mesafeli**, titiz, hesaplı bir ilişki kuran, «sosyalist ülkelerin faşist hale gelebileceğini **kavrayan**» ve dolayısıyla sosyalizme geçişin bir kurtuluş olacağından kuşkulu olan... halkların «anti-emperyalist cephesi» (!)

Enternasyonalizm, sosyalizm, Marksizm - Leninizm sözlerini yıldız diye kullanan ve bu kavramları içi boş, anlamsız şeyler haline getirenlerin kafalarında yarattıkları «tüm dünya», çıplak haliyle işte şu yukardaki şeydir.

Bu sancılı hayâlin Marksizm - Leninizm alanı üzerinde hayli uzun sürmüş seferi esnasında karmakarışık edilmiş olan daha bir dizi sorun vardır. Bu bakımdan «Aydınlık» üzerine inceleme burada bitmeyecek.

¹ Çin Komünist Partisi 10. Millî Kongresi Belgeleri, Aydınlık Yayınları, Ekim 1974.

² V. İ. Lenin, *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Savaşları*, s. 25.

³ Çin Komünist Partisi 10. Millî Kongresi Belgeleri, Aydınlık Yayınları, Ekim 1974, s. 25.

⁴ *Aydınlık*, sayı 57, s. 1.

⁵ *Aydınlık*, sayı 57, s. 1.

⁶ Çin Komünist Partisi 10. Millî Kongresi Belgeleri, s. 17.

⁷ a.g.e., s. 17.

⁸ V. İ. Lenin, *Emperyalizm*, Sol Yayınları, Eylül 1974, s. 134.

⁹ a.g.e., s. 134.

¹⁰ *Aydınlık*, sayı 57, s. 2.

¹¹ V. İ. Lenin, *Emperyalizm*, s. 88 - 89., (.....ötürü değil, ibaresine kadar altını ben çizdim. Ö. L.)

¹² *Aydınlık*, sayı 57, s. 3.

¹³ a.g.e., sayı 57, s. 3.

¹⁴ a.g.e., sayı 57, s. 5.